

BULTSBOL, ALLMANT.

Bultsbol har blivit lite av en "centralort" i bygden. Här fanns i början på 1900-talet affär, telestation, skomakare och missionshus.

Förr, på 1700-talet, fanns här dock bara två gårdar som låg intill varandra. Bultsbol var en liten by med tätt liggande bebyggelse, precis som andra små byar häromkring, t.ex. Harsbol, Gumby och Siggeryd.

Vid storskiftet 1791 låg de båda gårdarna på samma plats som idag. Gårdens källa låg ca 50 m norr om gårdarna. Fastighetsgränserna var som idag. Dock har ju den östra gården "Oskar Franssons" nu köps och gått ihop med Gumby. Tidigare köptes också ett skifte till i nordöstligaste Harsbol. "Albin Karlssons" är dock precis samma gård som för 200 år sedan.

Vid laga skiftet 1868 hade Bultsbol utökats med två torp, en jordkula och ytterligare några okända byggnader (se Torp). Gårdarnas brunn låg i vattenhållet öster om byn intill fågatan som gick åt detta hållet. Då ägdes ena gården av Frans Wilhelm Jonsson och den andra av Karl Andersson.

AFFÄREN

Affären i Bultsbol var en viktig samlingsplats för människorna här i trakten. Innan affären i Bultsbol kom till lär det ha funnits en handelsbod i bostadshuset i Grimshult.

Förste ägare till Bultsbols affär hette Viktor Holstensson. Han öppnade en filial här, till sin affär i ödeshög. Den affären låg där nuvarande Kullerstrands ligger.

Den förste handlarn var troligtvis Halvar Larsson, född 1/3 1934 i Malung. Han flyttade hit 25/11 1884 från Klockrike. Hans hustru var Karin Andersson född 20/10 1843 också i Malung. Kanske var det ca 1884 affären kom till. Näste handlare var Johan Alfrid Christoffer Andersson som kom hit 1892 med hustru och 5 barn. Två av dessa flyttade till Amerika. 1898 kom Oskar Malm från Mantorp hit som handlare.

Den allra första boden lär ha legat i uthuset på andra sidan vägen. Sedan låg Bultsbolsaffären i Albin Johanssons bostadshus (nuv. Kjell Franssons). Affärsinnehavaren hyrde in sig i den norra delen av huset. Det som är kök och grovingång på det nuvarande huset. Affären bestod endast av ett mindre rum ca 16 m², och ett lager bakom. En bjällra på dörren ljöd vid kundbesök. Även uthuset på andra sidan vägen var lager. Sortimentet av specerier och andra varor var dock desto större. Dofterna av sill och fotogen blandades med såpa, karameller och kaffebönor. Socker och jäst var förstas också viktiga. Fotogen fick senare flytta ut utomhus. Det mesta såldes i lös vikt och höllades i papperspåsar. Trätöfflor hängde i taket ihop med sockertoppar och fotogenkannor. Spik, arbetskläder, tyger och handredskap fanns också. Och här inne dröjde man sig gärna kvar för att prata lite med sina grannar om allt mellan himmel och jord. Man kunde handla med egna varor också. T. ex. en korg med ägg dög som betalning fram till ca 50-talet.

Varannan dag kom posten hit och lades i postfack för vissa av de omkringliggande gårdarna. Den hämtades ofta av skolbarnen på väg hem från skolan. Postbörare var Valle i Vantekullen som gick och cyklade. Därefter Erik Pettersson i Haddåsen. Han var ilsken av sig och körde lätt motorcykel och senare Saab.

Affären övertogs av Eskil Nilsson och hans fru Sara och därefter av Josef Pettersson som kom hit från Rinna. Han hade tidigare en affär i Tjugby i Heda. Hans butiksbiträde hette Karin. Under hans tid körde grannen Albin Karlsson ut varor med häst och vagn. Albin kallades för "sångar-Albin". Rundan föregicks av personlig kontakt. Pettersson eller biträdet kom på cykel eller på skidor och "tog upp order". Senare sköttes detta via telefon. Ingrid i Torp eller Pettersson själv ringde. Levererade varor kunde bytas mot köparens egna framställda produkter. Ca 1936 kom det att förläggas en telefonstation i våningen över affären. Då fanns inte mer än ett tiotal abonnenter här omkring. En del hade s.k. A och B telefon sammankopplade på samma nummer. Då ringde det i båda apparaterna samtidigt, men med en signal om samtalet var till A och två signaler om det var till B.

Ett nytt affärshus byggdes 1943 av Josef Pettersson, som då fick en bättre affär och en bra bostad. Byggare var Valfrid Karlsson i Aryd. Affären hette då Josef E. Petterssons Speceri och Diverseaffär. Telestationen följde med till övervåningen på det nya huset och hjälpte till att betala nybygget. Nu tillkom också några telefonhytter. Att vikariera i televäxeln från 8 på morgonen till 9 på kvällen kunde på 50-talet ge tre-fyra kronor i lön.

Huset byggdes på en moränbacke full med stora block. Trots detta grävdes det för en källarvåning. Nu tillkom också bensinstation till affären. handpump fick kunden använda för att tanka. Även hemkörning av varor med bil erbjöds nu kunderna. Bensinförsäljningen upphörde så småningom.

Siste ägare av affären var John och Elsa Bäck från 1955. Sista biträde var Siri Fransson. På slutet blev lokalbefolkningen sämre på att handla lokalt. Affären lades ned 1970.

Andra affärer i trakten har funnits i Maltmossen, Haddåsen och Tällekullen. I Haddåsen hette handlarn Albert Karlsson. Han var även gårdfarihandlare och hade taxi-rörelse. Han ägde en gammal Opel som han körde i.

VÄSTRA GÅRDEN "ALBIN I BULTSBOL" (Bultsbol 1:2)

Denna gård är en av de två gamla ursprungsgårdarna i Bultsbol. Sedan minst 1700-talets slut har den legat ungefär här med samma fastighetsgränser som idag. Ägare då var Lars Jönsson eller Sven Persson.

Mångårdsbyggnaden hade denna placering på kartan från laga skiftet 1868. Uthuset utefter vägen ligger också på sitt ursprungliga läge. Ladugården och en del uthus är flyttade sedan dess. Nuvarande ladugård är byggd 1911.

Bostadshuset är till- och om-byggt i omgångar. Det fanns en handelsbod i husets norra del på 1920-talet. Affären flyttade senare till ett nybyggt hus snett över vägen. Familjen Ross bodde här, ungefär vid sekelskiftet, innan de köpte en av Gumbygårdarna.

Här bodde också Albin Johansson. "Albin i Varv" kallades han för att han flyttade härifrån till Varv. Han sålde gården till kamrer Nilssons dotter Birgitta "Britta" Karlsson och hennes man Albin Karlsson. Han kallades för Albin i Bultsbol och även för sångar-Albin. I några år arrenderade Fritz Olsson jordbruket på 40-talet. Varken Albin eller Fritz var särskilt duktiga bönder. Albin flyttade till villa i ödeshög.

Helmer Fransson köpte denna gården 1950. De kom från Stengårdshult. Den ägs och brukas idag av sönen Kjell Fransson och hans familj.

ÖSTRA GARDEN "OSKAR I BULTSBOL" (Bultsbol 1:3)

Denna gården har legat här åtminstone sedan 1700-talet. Då hette ägaren antingen Lars Jönsson eller Sven Persson (1791). Ägorna var uppdelade mellan de båda gårdarna i Bultsbol på samma sätt då som nu. Mangårdsbyggnaden låg på samma plats på kartan från laga skiftet 1868. Huset lär vara ett av traktens nu äldsta hus. Troligtvis byggt ca 1800.

Under en ombyggnad av bostaden 1941 togs ett gammalt undertak av lång råghalm bort. All den rivna halmen bars till korna för att strö med, men döm om allas förvåning när korna åt upp all halmen som det bästa hö. Man hittade vid samma tillfälle en näranog helt förkolnad, bärande takbjälke intill murstocken alldeles under denna halm. Ladugården och en del uthus är flyttade sedan 1800-talet. Nuvarande ladugård är byggd ca 1885.

Här bodde Oskar Fransson förr. Hans son Artur Fransson tog över efter honom. Arturs fru Svea bor fortfarande kvar i huset.

Marken och husen köptes av Kindgren på 70-talet. På 80-talet köptes den av Ake Lidegran i Gumby och slogs ihop med Gumbygården. Huset är avstyckat.

MISSIONSHUSET I BULTSBOL. (Bultsbol 1:4)

Missionshuset byggdes 1883. Tidigare hade frikyrkomedlemmarna samlats hos varandra i hemmen. Virket till huset samlades ihop och skänktes av bönderna i trakten. Redan innan arbetet var slutfört hölls det första mötet då medlemmarna fick sitta på vad som fanns, bl. a. golvbjälkarna. Det var en efterlängtd lokal.

1958 renoverades missionshuset och innredningen "vändes" och eternitplattor sattes på utsidan. Dessa skänktes gratis till församlingen av Eda Ross. 1993 kläddes huset på nytt med ny panel. Denna gången i trä.

Söndagsskolelärare här var bl.a. Kalle "målare" i Harsbol, Eda Ross i Gumby, Anton i Angseryd, Hjalmar Andersson i Siggeryd och "Olsson" i Bultsbol, "Albin" i Bultsbol och "Pettersson" i Bultsbol.

Hus i Bultsbol mittemot missionshuset. Byggt 1890-1895. Detta hus var en liten röd stuga som byggdes till på 60-talet. Här bedrev Harry Wiss sin taxirörelse på 60-, 70- och 80-talet.

Förste boende här som vi känner var en Hagelin kring 1890. Han satte sten till husgrunder. Snickare August Daun har bott här ungefär vid den här tiden. Han hade verkstad i ett av de nuvarande uthusen. Här bodde också senare skomakare Johan August Olausson, "Olsson i Bultsbol" eller "Bek-Olle i Bultsbol". Hans fru hette Hilda. Olausson hade bott i detta hus en kort tid förr. Eventuellt bodde han i stället då i "Eka-torpet". Sedan bodde han i Gumby (Albertins) ett antal år. Där var han mest bonde. Han flyttade till Bultsbol 1890 från Hedvig Elionora församling i Stockholm. Från början lär han dock ha varit från öland. Familjen bestod av hustru och 7 barn. Barnen föddes alla här kring sekelskiftet.

I sin verkstad tillverkade han skor och stövlar och hade 3-4 man sysselsatta. Det sägs att skorna ofta blev för små. Han var lite argsint av sig när barnen kom med sina utslitna skor. Från 1899 hade han en 16-årig lärling från S:t Aby som hette Karl Axel Grek. Senare hade han en lärling som hette Johan Kling och en som hette Nisse (ev. Elis Nielssen). Han hade verkstad i ett uthus hos Albertin i Gumby.

Aven detta lilla hus utan mark hade på 40-talet 2 nötkreatur.

Olausson var också vaktmästare i missionsförsamlingen och traktens "skrivkarl". Han var ibland lite för pigg på att hjälpa till att stämma folk. Han skötte bröllop och begravningar, han var "kvacksalvare" och "tandläkare", och drog hårdhänt ut tänder med en nyckel, utan bedövning. "Han tog tag om huvet med vänsterarmen och höll fast tills han hade lirkat ut tanden". Tandens fick patienten med sig hem som ett minne av tortyren. Och 25 öre kostade det.

"Mor Olson" som Hilda kallades hade på höstarna "oste". Folk från trakten kom då på en bestämd dag med mjölk till Täppan och resultatet blev många granna julostar.

Olausson åkte på gamla dagar till Amerika för att hälsa på barn som emigrerat. Han besåg bl.a. Niagarafallen. Efter resan blev han dock sjuk och dog på 50-talet.

Här bodde också sergant Hvitfeldt, en av de ledande inom Bultsbols missionsförsamling i slutet på 1800-talet. Han hade tidigare bott på Svens-torpet vid gränsen mot Tyrsabola och Harsbol.

Aven snickare August Daun har bott i Täppan.

"GAMMELBO" (Bultsbol 1:7)

Det nordligaste huset i Bultsbols by, är en röd träbyggnad med tomt.

Detta hus kommer från Sestorp. Det flyttades hit ung. 1926 av en kamrer Eskil Nilsson. Han hade sin dotter och måg som grannar här i Bultsbol. Det brutna taket sattes dit i samband med flyttningen.

Kamrer Nilsson kom från Norrköping och flyttade hit med sin fru på "gamla dar". Fru Nilsson hjälpte till i Bultsbols affär ibland.

Det gista garaget, (numera något reparerat) på andra sidan vägen var en gång i tiden emballage till en glastruta ("Sveriges största då") till ett skyltfönster som sattes in i Tunborgska huset i ödeshög.

Senare bodde här Hilda och Halvar Karlsson. De köpte 1944 och byggde om 1947. Han hjälpte till i lantbruket på gårdarna runtomkring.

Huset ägs numera av en tysk familj.

MÄRGELBRYTNINGEN PÅ MOSSEN I BULTSBOL.

Vid Storskiftet 1792 beskrivs mossen, kallad Skogskärret sålunda:

Södra delen: Sank tuvig kärrvall med al och björk beväxt, giver hö 2 lass.

Norra delen: Sqvackramåsse ogagnelig utom någon Tallskog. Är som impedimenta ansedd.

Vid Laga Skiftet 1867 är beskrivningen:

Södra delen: Aker, mossodling dyjord.

Norra delen: Mosse, kärr.

Här kan vi se att de södra delarna har legat först i uppodlingen och där är torven också djupast.

Märgel kallades de kalkhaltiga leror som bröts och såldes till jordförbättringsmedel (konstgödning).

I slutet på förra seklet och i början på detta, förekom på Bultsbolsmossens västra kant mot Siggeryd en brytning av detta mineral.

Torven, eller mossjorden, lades först åt sidan som vallar på märgelgravarna. Härunder fanns ett lager märgel ca 1 m tjockt som man bröt i fyrkantiga block och sedan lade på tork i strängar. Blocken vändes ibland. Arbetet utfördes sommar och höst och allt gjordes för hand.

Brytningen gjordes troligtvis av något bolag. Materialet kördes till en kross innan det såldes. Märgelgravarna som upptog stora ytor av mossen, var på 20-talet fyllda av vatten och barnen i Siggeryds skola var strängt förbjudna att gå till dessa och leka. Gravarna blev så småningom inhägnade och troligtvis igenlagda. Av dessa syns idag endast små spår i granskogen på mossen.

29/6 1874 flyttade en man hit från Slimminge, Malmöhus län, som hette Axel Gustaf Holger Landgren. Han var enligt husförhörslängden förvaltare vid Bultsbols Kalkfabrik. Han flyttade härifrån 24/10 år 1900.

GAMLA TORP OCH ANDRA BYGGNADER I BULTSBOL.

I Torpinventeringen som gjordes i Ödeshögs socken finns dessa tre ställen med. De får här samma nummer som i torpinventeringen.

1. Ek-torpet eller Eka-stället.

Det låg på Åkerholmen ca 80m öster om vägen, i sydligaste delen vid gränsen mot Harsbol. Det finns fortfarande tydliga spår efter trädgårdsväxtlighet, bl.a. syren och snöbär. Dock fanns också på kartan från 1868 ett hus alldeles intill vägen. Här fanns en grind som kallades "Karl-Eka"-grinden.

Enligt torpinventeringen bodde människor här mellan 1828 och 1874. Torpare Lars Backmans familj bodde här i 42 år mellan 1832 och 1874. Han var först gift med Maja Jonsdotter som dog 1840. Han gifte om sig och även denna gång tog han en fru som hette Maja för säkerhets skull. Hon blev änka 1858 men bodde kvar till sin död 1874. Kring 1890 bodde här en Hedvig Ek. Eventuellt bodde också "Olsson i Bultsbol" här i sin ungdom. Det fanns en skomakare Karl Ek i Harsbol vid denna tid. Kanske fanns här släktskap och lärlingsmöjligheter. Troligtvis hade familjen Ek fyra barn. Tre emigrerade till Amerika. Emma Ek blev kvar och ägde ett tag granngården i Harsbol. (Nuvarande 1:10, innan fam. Gustavsson köpte gården av henne.) Torpet skyltat april-97.

2. Svens- eller Sventa-torpet.

Detta torp, som bestod av 2 byggnader, fanns vid det låga skiftet 1868 och låg i det sydöstligaste hörnet av Bultsbol på gränsen mot Tyrsabola och Harsbol. Enligt torpinventeringen bodde förste innehavare här från 1823, torpare Nils Jaensson född 1776 i Gränna och hans fru Maja Svendsdotter. Här bodde också en murare, Andreas Gustafsson från Källstad, 1863-87. Eventuellt bodde en murare Engdal här som också bodde i Siggeryde västra gård senare. Sista boende 1887-89 var sergeant Jean Wilhelm Gottfrid Hwitfeldt. Han flyttade troligen till Täppan i Bultsbols by. Rester efter husgrunden syns fortfarande intill en mindre åker i nuvarande betesmarken. 50 m söderut syns också en grund fast inne på Harsbols mark. Denna är efter en ladugård som byggdes av en man som aldrig hann bygga bostadshuset innan han dog. Denna byggnad flyttades i mitten på detta sekel och står endast några meter från Bultsbols östra ladugård. Torpet skyltat april-97.

3. "Kleistens" (se även längre artikel om Kleist)

På en moränkulle, alltid kallad Kleista kulle, utefter vägen i norra delen av Bultsbol bodde två generationer Kleist mellan 1867 och våren 1891. Fadern, Sven Magnus, hade varit Grenadier på rusthället i Klämmestorp men fått avsked på grund av fylleri. De fick bo kvar i Soldattorpet till 1857. Barnskaran bestod av 6 barn. En dotter Johanna Gustava gifte sig med drängen Alfred Skönberg i Bankaby. Var Kleist-familjen bodde mellan 57 och 67 vet vi inte. Bostaden i Bultsbol var en jordkula delvis ingrävd i kullen. Stugan låg enligt 1868 års karta i den norra delen uppe på kullen men av den syns dock inga spår. Dock kan man se rester av små åkrar på kullen. Nu

växer det tallskog på den, men de äldre i trakten minns när den slogs med lie.

Far och son Kleist hade det troligtvis svårt och fattigt tillsammans med sina familjer. Sonen Carl Johan född 1845, försökte komma härifrån, han arbetade 12 år på Svea Livgarde, han var dräng i Forsby i V. Tollstad ca 1887 men flyttade tillbaka året efter. Han gifte sig 1886 med Amanda Carolina Högman som var 14 år yngre och från Källstad. Backstugornas folk arbetade hos bönderna i trakten som dagpenningsarbetare, men fick ofta dåligt betalt.

Våren 1891 sålde han stugan för 10 kronor och flyttade till Rogslösa rusthåll och fick statkarlsplats hos bonden Otto Larsson. Där fick han så småningom bostad i ett hus kallat Pölstorp. Carl Johan och Amanda Carolina var inte särskilt lyckligt gifta. Han hade tidigare också misshandlat henne. Den 4 november 1891, när de snart skulle ha sitt tredje barn uppstod brand i stugan mitt i natten. Carl Johan tog sig ut men underlät att rädda resten av familjen. Hustru och två flickor, Frida Maria 3 år och Charlotta Elisabeth 1 år, brändes inne. Vid första domen, 1892, blev han frikänd. Han erkände dock 1895, att han dödat familjemedlemmarna innan han tänkte på. Han fick dödsstraff men sökte nåd och blev benådad av kung Oskar 1895. Han satt på "fästning" i bl. a. Malmö och Uppsala. Han dog 1911 och blev begravd i ödeshög troligtvis dock ej i vigd jord.

Backstugan skyltades april-97.

TÖRESBOL

BULLTSBOL
 ÖDESHÖGS S.I.N
 AKT 56 55
 1791
 1:4000
 9602 06
 ANNA I.

heldragna linjer
 (ej runt ältermärke)
 tolkas som hägnader

GUMBY

SIGBEVD

JANKBY

